

Universitätsbibliothek Paderborn

Cornelii Iansenii Episcopi Iprensis Avgvstinvs

In Qvo Genuina sententia profundissimi Doctoris de Auxilio gratiæ medicinalis Christi Salvatoris, & de prædestinatione hominum & Angelorum proponitur, ac dilucidè ostenditur

Jansenius, Cornelius

Lovanii, 1640

11. Quid sit opus fieri Sicvt Oportet, iuxta sancti Augustini, Concilij Arausicani, ac Tridentini phrasin.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13704

Quibus verbis Apostolus docet charitatem Dei & proximi, hoc ipso quo animum penetravit, statim per se immediate in omnium illarum virtutum actus erumpere, sicut hoc ex Augustino superius declaravimus. Quod si quid adjuvatorij sive facilitatis adferat, passionum quarundam acquisita moderatio (quemadmodum hoc fieri experientia certa probat)

A nec ab Augustino unquam negatum fuit, nec ista virtus ullo pacto vocari potest. Unde multis in locis commendare solet, ut saltem ex timore bona faciamus, quatenus illo exteriorum operum rudimento male consuetudinis, bona succedat, atque ita ex timore ad charitatem atque opera vere bona transeamus.

C A P V T X I

Quid sit opus fieri SICVT OPORTET, juxta sancti Augustini, Concilij Arausici, ac Tridentini phrasin.

GRATIAM Christi medicinalem esse proprie inspirationem charitatis, cum reliquis videlicet affectibus ex ea naturaliter profluentibus, desiderio, gaudio, odio, fuga, tristitia, spe, audacia & ceteris, idque respectu quorumlibet actuum, ex quacumque virtute prodeant, & quo pacto istud verum sit, & intelligi debeat, multis demonstravimus. Dubitatio vero consequenter suboriri posset, quid sit opus aliquod bonum fieri SICVT OPORTET, prout Augustinus, & ex ipso Concilio Ecclesie quibusdam in locis locuta sunt: ut quando Tridentinum dicit: *Reminem credere sperare, diligere aut pervenire non posse SICVT OPORTET sine praveventu Spiritus sancti inspiratione atque eius adiutorio.* Et quando Arausicanum definit: *ut credamus, velimus, desideremus, petamus &c. vel hoc omnia SICVT OPORTET agere valeamus per infusionem & inspirationem Spiritus sancti fieri.* Itemque sic attenuatum esse liberum arbitrium per peccatum primi hominis, *ut nullus postea aut diligere Deum SICVT OPORTET, aut credere in Deum, aut operari propter Deum, quod bonum est possit, nisi gratia enim & misericordia divina praveverit.* Dum igitur tam studiosè adijcunt istam limitationem, videtur certum quendam operandi modum designare velle ad quem opus gratia sit; & alium quo absque gratia per naturæ vires opus bonum exerceri possit.

Conc. Trid.
sess. 6. can. 3.

Conc. Araus.
caus. 6.

Conc. Araus.
caus. 6.

Ista itaque limitatio magnas lites apud Scholasticos & opinionum diversitatem peperit, quid per istum operandi modum etiam Augustinus intellexerit, qui sic subinde quoque locutus est. Hoc enim si constiterit, constabit etiam quid sibi Concilium Arausicanum ac Tridentinum velint. Expresserunt enim verbotenus doctrinam ejus. Nam Canones Arausici non aliud plerique sunt, quam sententia ex Augustini libris excerpta. Quidam igitur existimant verbis istis restringi bonos actus, ad eos qui participant aliquo modo bonitatem supernaturalem. Sed quid mirum, si ad actum supernaturalem seu supernaturaliter operandum sit opus gratia? Hoc enim neque Pelagius negaret, aut negavit unquam, aut negari potest. Nam hoc ipso quo super-

A naturale dicitur, vires naturæ superat, & à supernaturali principio effici debet. Quare hujusmodi interpretatio talibus verbis concepta ridicula videtur esse, nec idonea: ut aliquid certi de istis operibus & isto operandi modo hauriri possit. Itaque propius accedentes alij significari volunt, opus esse gratia ad opera bona quæ sunt *meritoria vitæ æternæ*, sive de condigno, ut quidam statuunt, sive generaliter etiam de congruo, quale est meritum impetratorium, dummodo verè sit meritum alicujus doni supernaturalis. Nam opera moraliter bona, quæ naturæ viribus absque gratia fieri possunt, nullius auxilij aut doni supernaturalis meritoria sunt, sed tantummodo quorundam donorum naturalium. Ita & isti videntur gratiam requirere, non tam ad operis naturam, ut bonum sit, sed ad modum quendam, ut supernaturale sit. Nam hoc ipso quo statuunt opera quædam naturaliter & moraliter bona, quæ nihil gratiæ promereri possunt, indicant hoc provenire ex eo quod non sit supernaturale; quasi supernaturalitas adduceret illam rationem meriti & non bonitatis operis. Alij dicunt, per istud SICVT OPORTET, significari opera pietatis atque religionis seu iustitiæ, ad quæ sapius se restringit Augustinus: ut significetur opus esse gratia ad illa opera quibus vera & religiosa pietate colitur Deus, & quibus homo sit justus coram Deo. Nam talia opera supponunt fidem atque dilectionem Dei. Omnes auctores isti aliquid veri dicunt, sed radicem veritatis non videntur assecuti. Verum est enim, gratiam Christi necessariam esse ad opera supernaturalia, & ad meritoria etiam de congruo, & ad opera pietatis & religionis & iustitiæ; sed per ista non explicatur, cur istiusmodi opera fiant, SICVT OPORTET, & non alia quæ fuerint omni ex parte bona. Itaque hoc solum videntur spectasse auctores isti, ut eo modo limitationem istam, SICVT OPORTET, exponerent, quatenus relinqueretur locus operibus naturaliter bonis, sive moralibus, sive etiam fidei, spei, ac dilectionis Dei; quæ prioribus istis supernaturalibus tam affinia & vicina sunt ipsorum iudicio, ut vix alio indicio quam

quam quod principio operandi differant, discerni queant. Quia philosophandi methodo duplex homo in eodem homine constituitur, unus naturalis, alter supernaturalis; quorum ille credat, speret, diligat, velit, atque operetur bona naturaliter & moraliter, ille supernaturaliter. Ille proinde non indigeat gratia auxilio, quia talia bona opera non superant nature vires, ille indigeat. Et quamvis in Augustino, Fulgentio, Prospero, vel Concilio Ecclēsię nullum talis philosophię vestigium sit, ad hoc tamen Conciliorum & Patrum verba torquere volunt, ut sub illa limitatione, SICVT OPORTET, huiusmodi operum distinctio ab ipsis inventa facile delinere.

Dico igitur, in sancti Augustini doctrina fieri opus aliquod bonum SICVT OPORTET, non est aliud quam agi sicut agendum est, ut opus sit vere rectum & bonum. Hoc ipsum autem non est aliud quam opus agi, non ex timore pęnę, non ex aliqua terrena vel reproba cupiditate seu intentione carnali, sed ex dilectione iustitię; ita videlicet, ut in agendo ipsa iustitię legis diligatur, prout istam dilectionem iustitię ex ipsis verbis explicuimus. Nam talis iustitię dilectio, nulla est alia, nisi qua gratis diligitur Deus, qui non inlat idoli in corde collocandus & amandus est, sed tanquam ipsa iustitię & æquitas & veritas & sapientia. Hunc esse verum & genuinum verborum istorum sensum, tam apertum est, ut nemo qui veritatem in auctoribus, non contentionem querit, id, meo iudicio, differi possit. Nam in primis in Enchiridio ad Laurentium iam evidenter hoc tradit, ut nullam dubitandi aniam cuiquam relinquat: *Omnis itaque precepti sensus est charitas, id est, ad charitatem refertur omne preceptum. Quod vero ita sit vel TIMORE PĘNĘ, VEL ALIQUA INTENTIONE CARNALI, ut non referatur ad illam charitatem, quam diffundit Spiritus sanctus in cordibus nostris non dicitur. QUEMADMODUM FIERI OPORTET, quamvis fieri videatur. Ecce, quodquid sit timore pęnę, vel aliqua intentione carnali ita ut non referatur ad illam charitatem, hoc est, ut non referatur ad Deum, siue non fiat ex dilectione Dei, nondum sic quemadmodum oportet fieri; peripicue significans, tunc fieri sicut oportet, quando fit ex illa charitate Dei, quę sancto Augustino est Charitas iustitię, prout istis ipsis verbis eam nonnunquam vocat. Et sane quid amplius ad opus bonum, quod nulla extrinsecus adiacente circumstantia vitatur, postulaveris, nisi ut fiat ex vera charitate Dei? Sic ergo fieri est fieri quemadmodum oportet fieri. Nam ex illo loco ista phrasia a Concilio desumpta fuit. Itaque hunc sensum suum alijs multis loquendi modis idem omnino significantibus, Augustinus expressit. Quandoq; enim hoc æquipolenti phrasia exprimit, per recte fieri. Nam in eodem ipso loco, cum ea dixisset non fieri quemadmodum oportet, quę sunt ex intentione carnali, non referendo ad charitatem, sic statim*

A è contrario explicat quemadmodum oportet, quę recte fiunt: *Quęcumque ergo mandat Deus ex quibus animus est; Non machaberi: & quęcumque non subentur, sed spirituali consilio monentur, ex quibus unum est, Bonum est homini mulierem non tangere, tunc RECTE FITVNT, CVM REFERVNTVR AD DILIGENDVM DEVM ET PROXIMVM PROPTER DEVM. Quasi diceret tunc fiunt quemadmodum oportet fieri: nam quid est aliud recte fieri, nisi quemadmodum oportet fieri? Et hoc ipsum explicat per fieri ex charitate Dei & proximi propter Deum: quod sane usitata sua phrasia dicere potuisset, ex dilectione iustitię; nam ea semper eadem est Augustino quę dilectio veri Dei: unde in libris contra Iulianum: *Hoc enim totum (superate concupiscentiam & perferre molestiam) RECTE FIT, quando fit propter ipsum; id est, quando gratis amatur ipse, quales amor nobis esse non potest nisi ex ipso.**

Nonnunquam vero, sicut oportet fieri, circumloquitur per agere sicut agendum est. Ut in libro de Correctione & gratia. *Ad hoc eis ostenditur quid agere debeant, ut quando id agunt, SICVT AGENDVM EST, ID EST, CVM DILECTIONE ET DELECTATIONE IUSTITIę, suavitatem, id est, gratiam, quam dedit Dominus, ut terra eorum daret fructum suum accepisse se gaudeant. Quid enim est agere sicut agendum est, nisi agere sicut oportet agere? Et hoc ipsum disertis verbis exponit per agere cum dilectione iustitię. Et ne quis adhuc hereret, verbis immediate sequentibus interpretatur clarius, per, EX CHARITATE FACERE. Sic enim illustrat doctrinam a se traditam per oppositum ejus quod iam dixerat: *Quando autem non agunt siue omnino non faciunt, siue NON EX CHARITATE faciunt, sicut ut quod nondum habent accipiant.**

Aliquando hoc exprimit per ex animo, & cum bona voluntate facere. Ut in eodem libro paulo post, cum intelligerent illi quibus eum scribit, agere sicut agendum est bonum non aliud est, quam agere ex charitate ac dilectione iustitię, respondent Augustino: *Ora ergo pro me ut hanc (charitatem) accipiam, & per hanc EX ANIMO CVM BONA VOLVNTATE qua precepta faciam. Quod etiam nonnunquam vocat, EX CORDE, ID EST, EX VOLVNTATE, videlicet bona facere, quę Augustino nulla est nisi charitas. Non ergo ex corde, hoc est, ex voluntate obediissent, nisi preparatur voluntas a Domino. Quisquis enim vel timore obedit, vel cupiditate carnali, nullo modo ex corde obedit, quia non ipsam legis obedientiam, sed aliud proflus diligit.*

Nonnunquam hoc explicat per, BONVM BENE FACERE, ut quando dicit in libro secundo ad Bonifacium: *Tunc bonum concupiscit incipit, quando dulcescere cęperit. Quando autem timore pęnę, non amore iustitię fit bonum, nondum BENE FIT BONVM. Ratio est illa quam statim dedi, nec fit in corde quod fieri videtur in opere, quando nallet homo non facere, si posset impune. Quid est enim BENE FIERI BONVM, nisi fieri sicut oportet? Quod enim sicut*

Ibidem.

Sic dicitur in libro de gratia & gloria.

Lib. 5. cont. tit. cap. 3.

Lib. de Cor. & grat. c. 2.

Lib. de Cor. & grat. c. 2.

Ibid. c. 4.

Lib. 2. cont. tit. oper. impr. f. 453.

lib. cap.

In Epist. ad Gal. c. 3.

oportet fit, hoc bene fit. Et hoc ipsum ex-
ponit per fieri non timore pœnæ, sed amore
iustitiæ, & hoc ipsum fieri ex charitate. Nam
ibidem dicit: *Quid est enim cupiditas boni, nisi
charitas?*

Subinde hoc circumloquitur per VERE
BENE FIERI: ut quando dicit in Psalmum
centesimum decimum octavum: *Hæc est illa
suavia (hoc est gratia) quam deus dat, ut terra
nostra det fructum suum, ut BONVM VERE
BENE, ID EST NON MALI CARNALIS
FORMIDINE, SED BONI SPIRITUALIS DE-
LECTATIONE, FACIAMVS.* Nam quid est
VERE BENE FACERE nisi quemadmodum
oportet, facere? Et hoc ipsum interpretatur
facere non mali carnalis formidine, sed boni
spiritualis delectatione, hoc est, delectatione
iustitiæ. Illa quippe iustitia est bonum ma-
ximè spirituale, ipsa videlicet lex æterna Dei
seu ipse Deus; de qua verbis immediate præ-
cedentibus dixerat quod Deus legem suam in
corda scriberet, ut eam casto timore ut filius diligerem
& dilectione casta timerem. Timor autem castus,
& dilectio casta, est illa vera charitas, prout
in Augustini scriptis ubique celebratur. Sub-
inde phrasî illius vim denotat per *facere opus
bonum eo sine quo liberus decet.* Ut quando in
Commentario in Epistolam ad Galatas dicit:

Psalm. 118.
ad illud ver-
sum Quam
dulcia fau-
eribus etc.

In Epist. ad
Galat.

In Epist. ad
Galat.

In Epist. ad
Galat.

In Epist. ad
Galat.

In Epist. ad
Galat.

In Epist. ad
Galat.

Lib. de dono
persever. c. 16.

opera legis pertinere quæque ad novum Testamentum,
sed alio sine quo liberus est. **FACERE DE-
CET.** Nam quid aliud esse potest facere
sicut oportet, quam facere sicut liberus, non
seruos facere decet? Et hoc nihil omnino
aliud esse, quam facere non timore pœnæ, si-
cut servi sub veteri Testamento legem facie-
bant, sed amore iustitiæ, plenissime in eodem
loco consequenter tradit. Nam exponens id
quod dixerat eo sine quo liberus ea facere de-
cet, adiicit: *Id est charitatis carna sperantis hinc
præmia, & ex fide expectantis. Non sicut Iudei
qui timore ista implere cogebantur, non illo casto per-
manentes, in facinorosi sæculi, sed quo timebant præsentis
vita suæ. & ideo quedam opera legis implebant, quæ
in sacramentis sunt, illa vero quæ ad bonos mores per-
tinent, implere omnino non poterant. Non enim im-
plet ea nisi charitas. Et quod illa charitas non
sit aliud nisi ista tam prædicata dilectio iustitiæ
legis, continuo adiungit: quia & hominem si
propterea non occidit aeger, ne & ipse occidatur,
hoc est timore pœnæ, non respiciat præceptum iusti-
tiæ: sed si ideo non occidat quia iustum
est etiam si id facere possit impudens, non solum apud
homines sed etiam apud Deum. Ecce quid sit fa-
cere præceptum aut opus sicut oportet. Nemp-
pe facere quia iustum est, vel non facere quia
injustum est.*

Subinde eandem limitationem (quemod-
modum oportet fieri) nobis ingerit per *vera-
citer, atque sinceriter fieri.* Quomodo enim pos-
test veraciter fieri atque sinceriter, nisi quem-
admodum oportet fiat: **NEQUE ID FIT
VERACITER ATQVE SIN-
CERITER** (vitiorum videlicet superatio)
NISI VERE DELECTATIONE IUSTI-
TIÆ. Et quid istud vere delectatione iusti-
tiæ? Audi sequentia: *Tunc itaque victa vitia
deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur,
quem nisi Deus ipse non donat.* Nam nisi vitia
Dei amore, seu vere delectatione iustitiæ su-
perentur, iam non superabuntur, sicut ipsemet
in Enchiridio dixit, quemadmodum oportet, sed
quod iudem ei directe opponitur, timore pœnæ
vel aliqua intentione carnali. Vnde in libro quin-
to contra Iulianum, vult opus esse gratia ad
vitiis victoriam, ut non alia repro-
ba cupiditate, sed Dei CHARITATE vin-
cantur, quasi dixeret, ut quemadmodum oportet,
vincantur. Est enim impossibile, ut si vel
vitiis operatio, vel legis operumque bo-
norum operatio, non fiat vere delectatione
iustitiæ seu vero amore & charitate Dei, quin
fiat secundum mundum vel timore pœnæ, vel
aliqua reproba cupiditate vel intentione car-
nali. Vnde & Apostolus, ex quo primo vi-
detur phrasî ista dimanasse, ista duo pro ip-
dem sumit, sicut oportet, & secundum Deum, quan-
do dicit in Epistola ad Romanos: *Nam quid
oremus sicut oportet nescimus: sed ipse
Spiritus postulat pro nobis gemitis inenarrabilibus*

verbis brevissime denotat obedientiam illam
fieri ex amore, & ex gratuito amore. Tunc
enim Deus amari incipit, cum dulcescere co-
perit, & tunc gratis amatur quando veraci-
ter amatur, ipse videlicet & non aliud pro
ipso.

Subinde eandem limitationem (quemod-
modum oportet fieri) nobis ingerit per *vera-
citer, atque sinceriter fieri.* Quomodo enim pos-
test veraciter fieri atque sinceriter, nisi quem-
admodum oportet fiat: **NEQUE ID FIT
VERACITER ATQVE SIN-
CERITER** (vitiorum videlicet superatio)
NISI VERE DELECTATIONE IUSTI-
TIÆ. Et quid istud vere delectatione iusti-
tiæ? Audi sequentia: *Tunc itaque victa vitia
deputanda sunt, cum Dei amore vincuntur,
quem nisi Deus ipse non donat.* Nam nisi vitia
Dei amore, seu vere delectatione iustitiæ su-
perentur, iam non superabuntur, sicut ipsemet
in Enchiridio dixit, quemadmodum oportet, sed
quod iudem ei directe opponitur, timore pœnæ
vel aliqua intentione carnali. Vnde in libro quin-
to contra Iulianum, vult opus esse gratia ad
vitiis victoriam, ut non alia repro-
ba cupiditate, sed Dei CHARITATE vin-
cantur, quasi dixeret, ut quemadmodum oportet,
vincantur. Est enim impossibile, ut si vel
vitiis operatio, vel legis operumque bo-
norum operatio, non fiat vere delectatione
iustitiæ seu vero amore & charitate Dei, quin
fiat secundum mundum vel timore pœnæ, vel
aliqua reproba cupiditate vel intentione car-
nali. Vnde & Apostolus, ex quo primo vi-
detur phrasî ista dimanasse, ista duo pro ip-
dem sumit, sicut oportet, & secundum Deum, quan-
do dicit in Epistola ad Romanos: *Nam quid
oremus sicut oportet nescimus: sed ipse
Spiritus postulat pro nobis gemitis inenarrabilibus*

Lib. 21. de
Civ. 1. 16.

Lib. 21. de
Civ. 1. 16.

Lib. 5. com.
Iul. 2. 4.

Rom. 1.

Lib. com.
Serm. Anan.
c. 25.

Serm. 53. de
vitiis. Rom.

Et quo modo postulat? **Quia SECUNDVM
DEVM** postulat pro sanctis. Et Augustinus utri-
que opponit, orare secundum mundum, hoc est,
ex aliqua mundi intentione, quæ non potest
esse nisi alia reproba cupiditas intentionis car-
nalis: Non ergo sanus per nos ipsos quid oremus si-
cut oportet; sed ipse Spiritus interpellat, id est
interpellare nos facit, quæ sunt SECUNDVM
DEVM. **QVOD NISI FACIAT NON ORA-
MVS NISI SECUNDVM ISTVM MVNDVM,**
ad expectandam concupiscentiam carnis, & concupis-
centiam oculorum, & ambitionem sæculi, quæ non
sunt a Patre sed ex mundo sunt. Quis vero du-
bitet, quin id quod oratur ad explendam ex
illis concupiscentiis tribus unam, quam non
Deus sed diabolus in homine seminavit, hoc
ex alia intentione carnali, seu reproba cupidi-
tate postuletur? Nam secundum mundum
postulare, est ex dilectione mundi postulare.
Dilectio vero mundi quæ quis in mundo re-
quiescit, non potest mundici esse proba, sed
reproba. Vnde Augustinus, multo peiores
videntur qui intus videntur & foris sunt:
Amant enim mundum & ideo mali sunt. Ex qui-
bus omnibus satis perspicue colligitur, opus
bonum quemadmodum oportet fieri, nihil
aliud

MANUSCRIPTUM
LANTINI

aliud esse, quam opus ita fieri quemadmodum tam ex parte officij, quam finis debet fieri, ut sit opus bonum, sive non malum. Ad hoc autem necesse est, ut non solum officium quod agimus, bonum sit, sed etiam finis propter quem agimus. Ille autem finis non est alius nisi iustitia seu verus Deus, vera charitate ex fide gratis diligendus. Vnde cum acerrimus inter Augustinum & Iulianum confictus intercederet, utrum infideles efficere possent aliquod opus verè bonum, totis viribus Augustinus hoc impossibile esse contendit, quia quantumvis officia quæ faciunt bona ac laudabilia esse videantur, sola tamen absentia finis boni quem intendere debent, omnia ipso-

rum opera peccata esse convincit. Ille autem finis, ut identidem inculcat Augustinus, non est alius nisi Deus, vera dilectione ex fide diligendus. Quod fusè suo loco demonstravimus.

Iam vero consequenter satis patet cur Concilium Arausicum & Tridentinum peculiariter tradant gratiam atque inspirationem Dei necessariam, ut quis velit, desideret, credat, speret, poeniteat, diligat Deum, atque operetur sicut oportet: possumus enim velle ac desiderare bonum, itemque credere, sperare, diligere, poenitere, operari, adeoque colere Deum non spiritaliter sicut oportet, sed carnaliter ut mox dicturi sumus.

Vide lib. 2. & 4. de civitate dei, cap. 10.

CAPVT XII.

Offenditur, Scholasticos Doctores multum hallucinari de operibus quæ fiunt, vel non fiunt SICUT VI OPORTET.

HINC jam facilè apparere potest, quam commentitium sit, quod quidam Augustino imponere volunt, idcirco bonum aliquod opus non fieri sicut oportet, quia non est supernaturale, cum è contrario, ideo supernaturale esse debeat, ut fiat sicut oportet. Idcirco quippe opus gratia est naturam superante, quia impossibile est ut legitimus finis operis boni (hoc est, Deus atque iustitia, sine quibus nequidem moraliter bonum esse potest) nisi vera dilectione attingatur, impossibile etiam ut ista dilectio, sine gratia adjuutorio habeatur. Nam de ista conditione operis requisita, ut sit supernaturale, quasi aliqua essent non supernaturaliter bona, in universis Augustini aut veterum scriptis, nulla mentio est, sed à Scholasticis inductum, quia opinionibus eorum Augustini nomine introducendis veltiendisque congruebat.

Hinc eujam vera ratio aperitur, cur toties Augustinus dicat gratia opus esse ad opera pia, opera pietatis, veræ pietatis, religionis, ad colendum verè Deum, ad veram iustitiam, ut bene & pie vivamus & subilla. Nempe quia inter Christianos, nulla est verè pietas, nullus verus cultus Dei, nisi amor Dei, quemadmodum ex pluribus eius testimonijs, superius declaravimus. Nullum vero est ad esse potest Augustinus opus bonum, nisi ex vero & gratuito Dei & iustitiæ amore nascatur. Ex quo fit ut etiam nullum sit aut esse possit opus bonum, nisi simul sit verè pietatis, veræ religionis, verè cultus Dei, veræque iustitiæ. Quæ omnia satis superque ex precedentibus clarent. Cur ergo addat verè pietatis, recti cultus, veræ iustitiæ, & huiusmodi, non est illa ratio, quasi esset aliqua pietas, cultus, iustitia, religio, naturalis, quod uni verbis eius principijs repugnat, sed quia est aliqua pietas, cultus, religio, iustitia, fides, spes, poenitentia, Dei dilectio, terrena

atque carnalis, qualis est in hominibus scelestissimis; qui ut Augustinus subinde dicit, Deum diligunt propter nummum, non nummum propter Deum. Colunt enim Deum devotissime ex avaritia, vel superbia vel alia reproba cupiditate dominante, quemadmodum in hæreticis Deum pro Ecclesiis subversione, & Iudeis pro temporarij quacunque prosperitate deprecantibus, manifestum est. De quo ex Augustino facillimum est quamplurimam proferre. Vnum sufficit quod generaliter de carnalibus hominibus quibuscumque Deum gratis non diligentibus dicit: *Sive ergo carnaliter vivens & talibus gaudens in hoc tempore, & alia de illo sperans, quæ habent & mali, & totam felicitatem suam in ipsa ponens, de qua gaudet & iniqui: aut certe contemns istam præsentem, & valem sperans in futuro, CARNALIS EST, CARNALEM FIDEM HABENS, CARNALEM SPEM, CARNALEM CHARITATEM.*

Serm. 44 de civitate dei, c. 3.

Talis fides, spes, charitas, erat olim & nunc omnium carnalium Iudeorum & hæreticorum. Nam & illi credebant, aut credere videbantur Deo, sed vel ex timore, vel ex carnali amore, ex quo etiam sperabant in hac vel futura vita italia qualia diligebant. Ex tali charitate pietas congrua nascebatur, & opera quæ videntur hominibus oculum carnis advertentibus bona, sed sordibus terreni amoris infecta, & ideo non bona, sed mala. Nam de veteris Testamenti filijs loquens Augustinus, qui hæreticis & infidelibus magis quàm boni esse videbantur: *Illis etiam quæcumque præsentia erant, sola quia ibi Deus pollicetur remota præmissa sectantes & eorum adipiscendorum amoribus, & timore amittendorum, DEI PRÆCEPTA SERVABANT, IMO NON SERVABANT, SED SIBI SERVARE VIDEBANTUR.* Et quare non servabant? Nimirum Neque enim fides in eis per dilectionem operabatur, ex qua tantquam legitimi finis intentione officia bona & opera debe-

Serm. 30 de civitate dei, c. 10.